

Staatsexamen VWO
2025

tijdvak 1
woensdag 14 mei
09.00 – 10.00 uur

Maatschappijleer

College-examen schriftelijk

**Voor dit examen zijn maximaal 31 punten te behalen;
het examen bestaat uit 31 meerkeuzevragen.**

Beantwoord alle vragen op het antwoordblad.

Voor de vragen 1 t/m 8 gebruik je tekst 1 van het bronnenboekje. Tekst 1 gaat over een strafproces waarbij het vinden van bewijs een belangrijke rol speelt om tot een veroordeling te komen.

De zitting in de rechtbank volgt een vaste volgorde. Waarbij de eerste stap is dat de rechter de zaak opent. In tekst 1 is te lezen dat de officier van justitie vraagt om een werkstraf van 120 uur.

1p 1 Van welke stap is deze strafeis een onderdeel?

- A het laatste woord
- B het pleidooi
- C het requisitoir
- D het vonnis

De zitting in de rechtbank volgt een vaste volgorde. Waarbij de eerste stap is dat de rechter de zaak opent. In regel 66 van tekst 1 is te lezen dat de advocate van de verdachte sprak na de officier van justitie.

1p 2 Welk begrip moet worden ingevuld bij de letter **X** in regel 66 van tekst 1?

- A het laatste woord
- B het pleidooi
- C het requisitoir
- D het vonnis

Stel dat de officier van justitie **niet** akkoord is met de vrijspraak die is gedaan door de rechter.

1p 3 Welke vervolgstap dient de officier van justitie dan te ondernemen?

- A in beroep gaan bij het gerechtshof
- B in beroep gaan bij de Hoge Raad
- C in cassatie gaan bij het gerechtshof
- D in cassatie gaan bij de Hoge Raad

Een taakstraf is een hoofdstraf. Hieronder staan andere sancties die een rechter kan opleggen.

- I geldboete
- II gevangenisstraf
- III terbeschikkingstelling
- IV schadevergoeding aan slachtoffer

1p 4 Welke andere sanctie is of welke andere sancties zijn ook hoofdstraffen?

- A Alleen sanctie I is ook een hoofdstraf.
- B De sancties I en II zijn ook hoofdstraffen.
- C De sancties I, II en IV zijn ook hoofdstraffen.
- D De sancties I, III en IV zijn ook hoofdstraffen.

In tekst 1 staat in de regels 1 t/m 6 dat de verdachte, de 23-jarige S.S. uit Ridderkerk, weinig zin had om antwoord te geven op de vragen van de rechter. Hieronder staan twee mogelijkheden die een verdachte heeft als hij weinig zin heeft om mee te werken aan zijn rechtszaak.

I Geen antwoord geven, want de verdachte heeft zwijgrecht.

II Niet verschijnen op een zitting, want een verdachte hoeft niet bij de zitting van een strafzaak te verschijnen.

1p 5 Welke mogelijkheid is juist of welke mogelijkheden zijn juist?

A Mogelijkheid I is juist en mogelijkheid II is onjuist.

B Mogelijkheid II is juist en mogelijkheid I is onjuist.

C Beide mogelijkheden zijn juist.

D Beide mogelijkheden zijn onjuist.

Bij de opsporing van verdachten kan de politie dwangmiddelen inzetten.

1p 6 Welk dwangmiddel kan de politie zonder toestemming van de rechter-commissaris inzetten?

A Het af luisteren van de telefoon.

C Het aftappen van het internetverkeer.

B Het doorzoeken van een huis.

D Het fouilleren van een verdachte.

Er zijn verschillende regels die gelden bij de vervolging van verdachten.

Bijvoorbeeld dat voor een misdrijf zoals bedrog/oplichting een verjarings-termijn van 3 jaar geldt. Hieronder staan voorbeelden van andere regels die gelden bij de vervolging van strafbare feiten.

I Een verdachte die eenmaal is vrijgesproken van bedrog/oplichting kan niet opnieuw worden vervolgd voor hetzelfde misdrijf.

II Een verdachte kan niet worden vervolgd voor een misdrijf dat ten tijde van het misdrijf nog niet in het Wetboek van Strafrecht stond.

1p 7 Welke van de bovenstaande regels gelden ook bij de vervolging van strafbare feiten?

A Regel I is juist, regel II is onjuist.

B Regel II is juist, regel I is onjuist.

C Beide regels zijn juist.

D Beide regels zijn onjuist.

In Nederland besluit de rechter of iemand schuldig is of niet. In de Verenigde Staten hanteren ze de juryrechtspraak.

- 1p 8 Welke uitspraak over de juryrechtspraak in de Verenigde Staten is juist?
- A** Bij juryrechtspraak bepaalt de jury of een verdachte schuldig is en bepaalt de jury op basis van de wet vervolgens de straf.
 - B** Bij juryrechtspraak bepaalt de jury of een verdachte schuldig is en bepalen de rechters samen met de officier van justitie op basis van de wet vervolgens de straf.
 - C** Bij juryrechtspraak worden de beslissingen genomen door burgers die allemaal een juridische achtergrond hebben.
 - D** Een jurylid mag tijdens het proces vaak geen contact hebben met de media.

Voor de vragen 9 en 10 gebruik je tekst 2 van het bronnenboekje. Tekst 2 gaat over de uitspraak van de rechtszaak die Oekraïne heeft aangespannen tegen Rusland.

Hieronder staan de verschillende internationale organisaties vermeld.

	...N...	...O...
I	Europees Hof van Justitie	Internationaal Strafhof
II	Europees Hof van Justitie	Internationaal Gerechtshof
III	Internationaal Gerechtshof	Internationaal Strafhof
IV	Internationaal Strafhof	Europees Hof van Justitie
V	Internationaal Strafhof	Internationaal Gerechtshof

- 1p 9 Welke instellingen horen bij de letter **N** (in de regels 1 en 9) en de letter **O** (in regel 16) van tekst 2?
- A** De organisaties zoals vermeld bij I zijn juist.
 - B** De organisaties zoals vermeld bij II zijn juist.
 - C** De organisaties zoals vermeld bij III zijn juist.
 - D** De organisaties zoals vermeld bij IV zijn juist.
 - E** De organisaties zoals vermeld bij V zijn juist.

Hieronder staan twee artikelen van de Rechten van de Mens.

Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM)	Artikel 9. Niemand zal onderworpen worden aan willekeurige arrestatie, detentie of verbanning.
Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM)	Artikel 7. Niemand mag worden veroordeeld wegens een handelen of nalaten, dat geen strafbaar feit naar nationaal of internationaal recht uitmaakte ten tijde dat het handelen of nalaten geschiedde.

Hieronder volgen twee stellingen over de Rechten van de Mens.

- I De artikelen van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM) kun je bij een Nederlandse rechter afdwingen.
- II Artikel 7 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is een passende omschrijving van het legaliteitsbeginsel.

1p 10 Welke stelling is juist of welke stellingen zijn juist?

- A Stelling I is juist, stelling II is onjuist.
- B Stelling II is juist, stelling I is onjuist.
- C Beide stellingen zijn juist.
- D Beide stellingen zijn onjuist.

Tekst 3 behandelt mogelijke veranderingen van het Nederlandse kiesstelsel. Voor de vragen 11 t/m 15 gebruik je tekst 3 van het bronnenboekje.

In de regels 17 t/m 28 van tekst 3 komt een wijziging van de grondwet ter sprake. Bij een wijziging van de grondwet gelden andere voorwaarden dan bij een wijziging van een gewone wet.

	Voorwaarde 1	Voorwaarde 2
I	één keer nieuwe verkiezingen	een twee derde meerderheid in zowel de Eerste als de Tweede Kamer
II	één keer nieuwe verkiezingen	een meerderheid in de Tweede Kamer en een twee derde meerderheid in de Eerste Kamer
III	twee keer nieuwe verkiezingen	een meerderheid in de Tweede Kamer
IV	twee keer nieuwe verkiezingen	goedkeuring van de Tweede Kamer en een twee derde meerderheid in de Eerste Kamer

1p 11 Welke combinatie van voorwaarden is juist?

- A combinatie bij I is juist
- B combinatie bij II is juist
- C combinatie bij III is juist
- D combinatie bij IV is juist

1p 12 Welke van de volgende instellingen wordt indirect gekozen?

- A Eerste Kamer
- B Europees Parlement
- C gemeenteraad
- D Provinciale Staten
- E Tweede Kamer

Een kiesstelsel is de wijze waarop de volksvertegenwoordigers worden gekozen en heeft invloed op het type bestuur van een land.

1p 13 Welk begrip hoort bij het huidige kiesstelsel van Nederland?

- A evenredige vertegenwoordiging met kiesdeler
- B evenredige vertegenwoordiging met kiesdrempel
- C meerderheidsstelsel met kiesdeler
- D meerderheidsstelsel met kiesdrempel

In de Verenigde Staten en in het Verenigd Koninkrijk worden verkiezingen georganiseerd volgens het districtenstelsel. Een districtenstelsel heeft voor- en nadelen.

	Voordeel districtenstelsel	Nadeel districtenstelsel
I	alle stemmen tellen mee	minder representatief
II	meer lokale betrokkenheid	meer politieke betrokkenheid
III	meer democratisch	minder representativiteit
IV	grotere band kiezer en gekozenen	winner takes it all-principe

1p 14 Welke combinatie van een voordeel en een nadeel van het districtenstelsel is juist?

- A combinatie I is juist
- B combinatie II is juist
- C combinatie III is juist
- D combinatie IV is juist

Nederland heeft een parlementair stelsel, terwijl de Verenigde Staten een presidentieel stelsel heeft.

Twee stellingen over beide stelsels:

- I In de Verenigde Staten is de president het gekozen staatshoofd.
- II In een parlementair stelsel is de regering verantwoording schuldig aan het parlement en afhankelijk van het vertrouwen van het parlement.

1p 15 Welke stelling is juist of welke stellingen zijn juist?

- A Stelling I is juist, stelling II is onjuist.
- B Stelling II is juist, stelling I is onjuist.
- C Beide stellingen zijn juist.
- D Beide stellingen zijn onjuist.

Tekst 4 gaat over de besluiten die de Tweede Kamer in 2023 nam over de luchthaven Lelystad Airport. Voor de vragen 16 t/m 18 gebruik je tekst 4 van het bronnenboekje.

In Nederland is zowel de wetgeving als de uitvoering van de wetgeving het resultaat van de inzet van het parlement en de regering.

Nu volgen hierover twee stellingen.

I Een door de Tweede Kamer aangenomen motie wordt altijd uitgevoerd.

II Het verbod van vakantievluchten via Lelystad Airport moet ook nog door de Eerste Kamer worden goedgekeurd.

1p 16 Welke stelling is juist of welke stellingen zijn juist?

A Stelling I is juist, stelling II is onjuist.

B Stelling II is juist, stelling I is onjuist.

C Beide stellingen zijn juist.

D Beide stellingen zijn onjuist.

1p 17 Welke omschrijvingen en begrippen horen bij de 'Eerste Kamer'?

A geen fracties – 150 leden – Senaat

B recht van amendement – indirecte verkiezingen – wekelijkse vergadering

C recht van budget – directe democratie – vetorecht

D Senaat – indirect gekozen – 75 leden

1p 18 Welk begrip moet er worden ingevuld bij X in regel 31 van tekst 4?

A de miljoenennota

B de stemverklaring

C het partijprogramma

D het regeerakkoord

E de troonrede

Voor de vragen 19 t/m 21 hoef je het bronnenboekje niet te gebruiken.

Twee stellingen over het dualisme in de Nederlandse politiek:

I De regering en het parlement hebben hun eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden en er is een zekere mate van onafhankelijkheid tussen beide.

II Het dualisme zorgt voor een *checks-and-balances* systeem waarbij de regering en het parlement elkaar controleren en in evenwicht houden.

1p 19 Welke stelling is juist of welke stellingen zijn juist?

A Stelling I is juist, stelling II is onjuist.

B Stelling II is juist, stelling I is onjuist.

C Beide stellingen zijn juist.

D Beide stellingen zijn onjuist.

De Tweede Kamer heeft een wetgevende en een controlerende taak. Om deze taken te kunnen uitoefenen heeft ze een aantal rechten. Hieronder volgen vier mogelijke combinaties van taken en rechten van de Tweede Kamer.

	Wetgevende taken van de Tweede Kamer	Controlerende taken van de Tweede Kamer
I	recht van initiatief en recht van enquête	recht van interpellatie en recht van motie
II	recht van amendement en recht van motie	recht van motie en budgetrecht
III	recht van interpellatie en budgetrecht	recht van enquête en recht van motie
IV	recht van amendement en recht van initiatief	recht van interpellatie en vragenrecht

- 1p 20 Welke combinatie van taken en rechten van de Tweede Kamer is juist?
- A** combinatie I is juist
 - B** combinatie II is juist
 - C** combinatie III is juist
 - D** combinatie IV is juist
- 1p 21 Welke van de volgende uitspraken over de Eerste Kamer is juist?
- A** De Eerste Kamer beoordeelt na de Raad van State alle wetsvoorstellen die daarna worden doorgestuurd naar de Tweede Kamer.
 - B** De Eerste Kamer heeft wetgevende macht, maar komt zelf niet met wetsvoorstellen.
 - C** De Eerste Kamer wordt rechtstreeks gekozen door de Nederlandse bevolking.
 - D** De samenstelling van de Eerste Kamer is een voorbeeld van directe democratie.

Voor de vragen 22 t/m 26 gebruik je de tekst 5 van het bronnenboekje. Tekst 5 gaat over veranderingen van de arbeidsmarkt. In deze eeuw zijn er digitale platforms ontstaan die werkzaamheden in de dienstensector aanbieden. De werkers bij deze platforms zijn niet in dienst van de bedrijven, maar worden als zelfstandigen zonder personeel beschouwd. De Europese Unie wil dit gaan veranderen door een richtlijn in te voeren.

De opkomst van de platforms is een gevolg van verschillende maatschappelijke veranderingen.

- 1p 22 Welke maatschappelijke veranderingen hebben de opkomst van platforms mogelijk gemaakt?
- A** flexibilisering en globalisering
 - B** flexibilisering en nationalisering
 - C** globalisering en mechanisering
 - D** globalisering en nationalisering
 - E** mechanisering en automatisering
 - F** nationalisering en mechanisering

In de toekomst zullen platformwerkers in de Europese Unie als werknemers worden beschouwd. In dit besluit is een ideologische keuze te zien.

- 1p 23 De keuze om een platformwerker dezelfde positie te geven als een werknemer is:
- A** een voorbeeld van een rechtse ideologie, want de Europese Unie krijgt nu meer grip op de sociaaleconomische verhoudingen in de deelnemende landen.
 - B** een voorbeeld van een rechtse ideologie, want de platformbedrijven krijgen nu meer zeggenschap over hun werknemers.
 - C** een voorbeeld van een linkse ideologie, want de rechten van de platformwerkers in de Europese Unie zijn nu beter beschermd.
 - D** een voorbeeld van een linkse ideologie, want de platformbedrijven krijgen nu meer zeggenschap over hun werknemers.

De keuze voor een Europese richtlijn is gebaseerd op een fundamentele waarde.

- 1p 24 Welke waarde ligt ten grondslag aan de Europese richtlijn?
- A** Economische vrijheid, de werkers bij een platform kunnen in de toekomst beter onderhandelen over de collectieve arbeidsvoorwaarden.
 - B** Gelijkheid, er zal in de toekomst geen verschil in rechten bestaan tussen de werknemers bij een zelfde platform in verschillende landen.
 - C** Persoonlijke vrijheid, de platformwerkers hebben nu meer mogelijkheden om te kiezen voor het gebruik van sociale voorzieningen.
 - D** Solidariteit, de richtlijn bereikt een sterke betrokkenheid tussen werkgevers en werknemers.

Zowel de Europese Commissie als het Europees Parlement gaan akkoord met de nieuwe richtlijn. De Europese Commissie en het Europees Parlement hebben verschillende verantwoordelijkheden die gebaseerd zijn op de trias politica.

- 1p 25 Welke vergelijkbare verantwoordelijkheden hebben de Europese Commissie en het Europees Parlement?
- A** De Europese Commissie is de rechtsprekende macht, het Europees Parlement is de uitvoerende macht.
 - B** De Europese Commissie is de uitvoerende macht, het Europees Parlement is de rechtsprekende macht.
 - C** De Europese Commissie is de uitvoerende macht, het Europees Parlement is de wetgevende macht.
 - D** De Europese Commissie is de wetgevende macht, het Europees Parlement is de rechtsprekende macht.

Voor de deelnemende landen van de Europese Unie betekent de nieuwe richtlijn dat zij zich moeten aanpassen.

- 1p 26 Wat betekent de invoering van de nieuwe richtlijn voor de lidstaten van de Europese Unie?
- A Afname van de soevereiniteit, want voor alle deelnemende landen geldt dat zij zich moeten houden aan de nieuwe richtlijn.
 - B Afname van de subsidiariteit, want de nieuwe richtlijn biedt alle deelnemende landen een gelijke mate van invloed.
 - C Toename van de soevereiniteit, want voor alle deelnemende landen geldt dat zij zich niet moeten houden aan de nieuwe richtlijn.
 - D Toename van de subsidiariteit, want de nieuwe richtlijn biedt alle deelnemende landen een ongelijke mate van invloed.

Voor de vragen 27 t/m 31 gebruik je tekst 6 van het bronnenboekje. In tekst 6 zijn een aantal citaten uit een interview met het PvdA-Tweede Kamerlid Mariëtte Patijn opgenomen.

In de regels 8 t/m 12 van tekst 6 staat een pleidooi voor betere bescherming van de arbeidsmigranten.

- 1p 27 Welke maatregelen zijn nodig voor meer financiële zekerheid en een hoger inkomen voor de arbeidsmigranten?
- A verhoging van zowel de AOW als het minimumloon
 - B verhoging van zowel de NWW als het minimumloon
 - C verhoging van zowel het minimumloon als de inkomstenbelasting
 - D verlaging van zowel de vermogensbelasting als de bijstand
- 1p 28 Welk begrip moet je invullen bij de letter **X** in regel 16 van tekst 6?
- A europeanisering
 - B globalisering
 - C internationalisering
 - D mechanisering
 - E robotisering
- 1p 29 In welke regels van tekst 6 komt de rechtspositie van arbeidsmigranten in Nederland ter sprake?
- A regels 3 t/m 8
 - B regels 20 t/m 23
 - C regels 30 t/m 36
 - D regels 37 t/m 42

Twee stellingen over tekst 6:

- I Het pleidooi van het Tweede Kamerlid Patijn in de regels 20 t/m 30 van tekst 6 is een voorbeeld van positieve discriminatie op de arbeidsmarkt.
- II In tekst 6 wordt de nadruk gelegd op de verbetering van de sociale voorzieningen in de Nederlandse verzorgingsstaat.

1p 30 Welke stelling is juist of welke stellingen zijn juist?

- A Stelling I is juist, stelling II is onjuist.
- B Stelling II is juist, stelling I is onjuist.
- C Beide stellingen zijn juist.
- D Beide stellingen zijn onjuist.

Bij het vak maatschappijleer zijn er vier invalshoeken te onderscheiden.

1p 31 Welke invalshoeken zijn in de regels 37 t/m 44 van tekst 6 te herkennen?

- A de politiek-juridische en de sociaaleconomische invalshoek
- B de sociaal-culturele en de politiek-juridische invalshoek
- C de vergelijkende en de politiek-juridische invalshoek
- D de vergelijkende en de sociaaleconomische invalshoek